

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

לבתי ספר דתיים

חלק ב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(26×1)	—	26	נקודות
פרק שלישי	—	(9×2)	—	18	נקודות
פרק רביעי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. ארגון היישוב ומוסדותיו בתקופת המנדט היו בבחינת "מדינה שבדרך".
הסבר קביעה זו באמצעות שתי דוגמאות.
2. הצג שני סעיפים מן הספר הלבן של פאספילד (1930) המבטאים נסיגה מן ההתחייבות של הבריטים כלפי היהודים, לעומת ההתחייבות שלהם בכתב המנדט.
הסבר מה הביא את בריטניה לשינוי זה.
3. הצג שני מניעים של היישוב היהודי בארץ-ישראל להתגייס לצבא הבריטי בתקופת מלחמת העולם השנייה.
הסבר את החשש ביישוב בנוגע לגיוס הזה.
4. לאחר ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) חלו שינויים בקרב הכוחות הלוחמים – גם של היהודים וגם של הערבים.
הצג שינוי אחד שחל בכוח הלוחם היהודי, והסבר מדוע הוא התרחש דווקא בזמן זה.
הצג שינוי אחד שחל בכוח הלוחם הערבי.
5. בהנהגה של מדינת ישראל היו שתי גישות מנוגדות בנוגע לקליטת העלייה ההמונית בשנות ה' 50.
ציין את שתי הגישות, והצג שיקול של התומכים בכל אחד מן הגישות.
6. הקריקטורה שבנספח המצורף מציגה את מצבה של מדינת ישראל בתקופת ההמתנה שלפני מלחמת ששת הימים.
בחר בשני מרכיבים מן הקריקטורה, והסבר לפי מה שלמדת מה מייצג כל אחד מהם על התקופה.

פרק שני (26 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-9.

בשאלה שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב.

7. מדיניות הנאצים נגד היהודים בשנות ה' 30 ותגובות היהודים

א. בעקבות חוקי נירנברג (1935) חלו שינויים במצב של יהודי גרמניה.

הצג שינוי אחד במעמדם המשפטי ושינוי אחד במצבם החברתי של יהודי גרמניה.

הסבר מדוע חלק מן היהודים חשבו שאפשר להשלים עם מצב זה.

(13 נקודות)

ב. הצג שתי דוגמאות להחמרה של המדיניות הנאצית כלפי היהודים בשנת 1938, מלבד

"ליל הבדולח". הצג את מטרת הנאצים בהחמרה זו.

(13 נקודות)

8. עמידה יהודית

א. בחר שו"ת אחד מתקופת השואה שלמדת עליו. הצג את השאלה והתשובה המופיעים בו.

בכתיבתך התייחס למציאות החיים בגטו כפי שהיא משתקפת בשו"ת זה.

הסבר קושי של הרבנים בבואם לפסוק הלכה לפונים אליהם בתקופת השואה.

(13 נקודות)

ב. תנועות הנוער שינו את אופי פעולותיהן במהלך שנות הקיום של הגטו.

הסבר במה התמקדה פעילותן בראשית המלחמה, ציין את השינוי שחל בפעילותן

במהלך המלחמה, והסבר את הגורם לשינוי זה. (13 נקודות)

9. שארית הפלטה ומחנות העקורים

א. ציין שתיים מן הקבוצות שהרכיבו את "שארית הפלטה".

הסבר את החשיבות של "הבריחה" עבור שארית הפלטה. (13 נקודות)

ב. כבר במחנות העקורים החל תהליך השיקום של ניצולי השואה.

ציין שניים מן הגופים שפעלו לשיקום העקורים, והצג שתיים מפעולותיהם לשיקום העקורים.

(13 נקודות)

פרק שלישי (18 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 10-11 (9 נקודות), ועל שאלה 12 (חובה) (9 נקודות).

לפניך קטע א' העוסק במאבקים של תנועת הקיבוץ הדתי להקמת נקודות יישוב. קרא אותו וענה על השאלות שאחריו על פי ההוראות.

קטע א'

כדי להגיע להישגים... נאלצה תנועת הקיבוץ הדתי להיאבק על הקצאת קרקעות ומשאבים אחרים להתיישבות. המאבק לא היה קל, גם בגלל חולשתה המספרית של התנועה (תנועת הקיבוץ הדתי) וגם מפני שהיא ינקה את כוחה הפוליטי ממפלגת 'הפועל המזרחי'. מפלגה זו הייתה קטנה ובעלת השפעה מוגבלת בתנועה הציונית... הרושם הכללי הוא שבמאבקים בתוך התנועה הציונית הייתה ידו של 'הפועל המזרחי' על התחתונה, ואין ספק שאנשי הקיבוץ הדתי הרגישו את עצמם מקופחים לעומת הזרמים הקיבוציים הגדולים. כמו כן דאגה מפלגת 'הפועל המזרחי' בעיקר לאינטרסים של המושבים הדתיים – אינטרסים שהתנגשו לא פעם באלה של הקיבוצים הדתיים... במקרים רבים היו נחוצים מאמצים מיוחדים כדי לקדם את תכניות ההתיישבות של התנועה ולממש אותן, ובייחוד את עקרון ההתיישבות הגושית. דוגמה אחת מני רבות היא המאבק על הקמת קיבוץ שני בקרבת טירת צבי: מלכתחילה הכריזו מנהיגי תנועת הקיבוץ הדתי, שהם רואים בטירת צבי נקודה מרכזית בגוש של קיבוצי התנועה שעתיד לקום בעמק בית שאן. המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית סירבה לאשר הקמת קיבוץ דתי נוסף באזור זה. אנשי הקיבוץ הדתי לא היו מוכנים לוותר... רק בהתערבות הרב י"ל פישמן (מימון), חבר הנהלת הסוכנות, אשר איים להטיל וטו (לבטל את החלטת הרוב) על תקצוב העלייה על הקרקע של מעוז חיים (קיבוץ של התנועה הקיבוצית המאוחדת בעמק בית שאן) נפלה החלטה חיובית בנוגע לנקודה השנייה של הקיבוץ הדתי – היא שדה אליהו.

(מעובד על פי ה' ניר, **הקיבוץ הדתי: מציאות ומשל**, קתדרה 86, הוצאת יד בן-צבי, תשנ"ח, עמ' 155-156)

ענה על אחת מהשאלות 10-11.

10. על פי קטע א', הצג שתי סיבות לכך שבראשית ההתיישבות תנועת הקיבוץ הדתי לא קיבלה

סיוע ממשי מתנועת "הפועל המזרחי".

11. "במקרים רבים היו נחוצים מאמצים מיוחדים כדי לקדם את תכניות ההתיישבות של התנועה

ולממש אותן". הצג מקטע א' דוגמה למאמץ מיוחד.

שאלת חובה

12. לפניך קטע ב', העוסק בהקמת קיבוץ שדה אליהו. קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

קטע ב'

הדרך להכרה של הסוכנות היהודית בזכותו של הקיבוץ הדתי להתיישבות גושית נסללה על ידי העמידה האיתנה של טירת צבי נגד התקפת הערבים בתחילת שנת תרצ"ח (1938), יחד עם ההצלחות הראשונות בחקלאות של קיבוץ זה. אחרי משא ומתן ממושך עם הסוכנות הושגה הסכמתה ליצירת נקודה שנייה על יד טירת צבי, וכך נוצרו התנאים לייסודו של הקיבוץ שדה אליהו. בעלייתו של קיבוץ זה על יד טירת צבי באביב תרצ"ט (1939) הייתה הגשמת העיקרון של ההתיישבות הגושית, וגם התחלה של יצירת הגוש הראשון של הקיבוצים הדתיים בכלל, ובעמק בית שאן בפרט.

(מעובד על פי ח"י פלס, "התפתחות הקיבוץ הדתי עד פרוץ מלחמת העולם השנייה",

בתוך שרגאי ג', כתב עת לחקר הציונות הדתית והעליות לארץ-ישראל, מוסד הרב קוק, תשמ"ט, עמ' 196)

הקמת שדה אליהו הייתה מימוש ראשון של עקרון ההתיישבות הגושית של הקיבוץ הדתי.

— על פי קטע ב', הצג סיבה אחת לשינוי העמדה של הסוכנות בנוגע להקמת שדה אליהו.

— מדוע התאפשר דווקא בשנים תרצ"ו-תרצ"ט (1936-1939) שינוי העמדה של הסוכנות?

הסבר על פי מה שלמדת על מדיניות ההתיישבות באותה תקופה.

— על פי מה שלמדת, הבא הסבר אחד לחשיבות של ההתיישבות הגושית דווקא למתיישבים

הדתיים.

המשך בעמוד 6 ◀

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניך שבע שאלות (13-19). כל שאלה עוסקת במושג / בשם.

בחר בארבע שאלות, וענה על שני חלקי השאלה (לכל מושג – 4 נקודות).

13. משטר טוטליטרי

- מהו משטר טוטליטרי? ציין שתי מדינות באירופה שהונהג בהן משטר זה במאה ה' 20.
- ציין שניים מן האמצעים להפעלת טרור במשטר זה.

14. מוסוליני ו"המצעד על רומא"

- מה הייתה מטרת "המצעד על רומא"?
- מה הייתה תגובת המלך למצעד, ומדוע זו הייתה תגובתו?

15. "המלחמה הקרה"

- ציין שני תחומים שבהם המלחמה הקרה באה לידי ביטוי.
- אילו מדינות עמדו בראש הגושים היריבים במלחמה הקרה? ציין הבדל אחד באופי של מדינות אלה.

16. "מסך הברזל"

- מה מסמל "מסך הברזל"? מה נמצא משני צדדיו של מסך הברזל?
- מי השתמש לראשונה במושג, ולשם מה?

17. דוקטרינת טרומן

- מה היו המניעים של טרומן בקביעת הדוקטרינה?
- איזה שינוי במדיניות של ארצות־הברית דוקטרינת טרומן מבטאת?

18. ברית נאט"ו

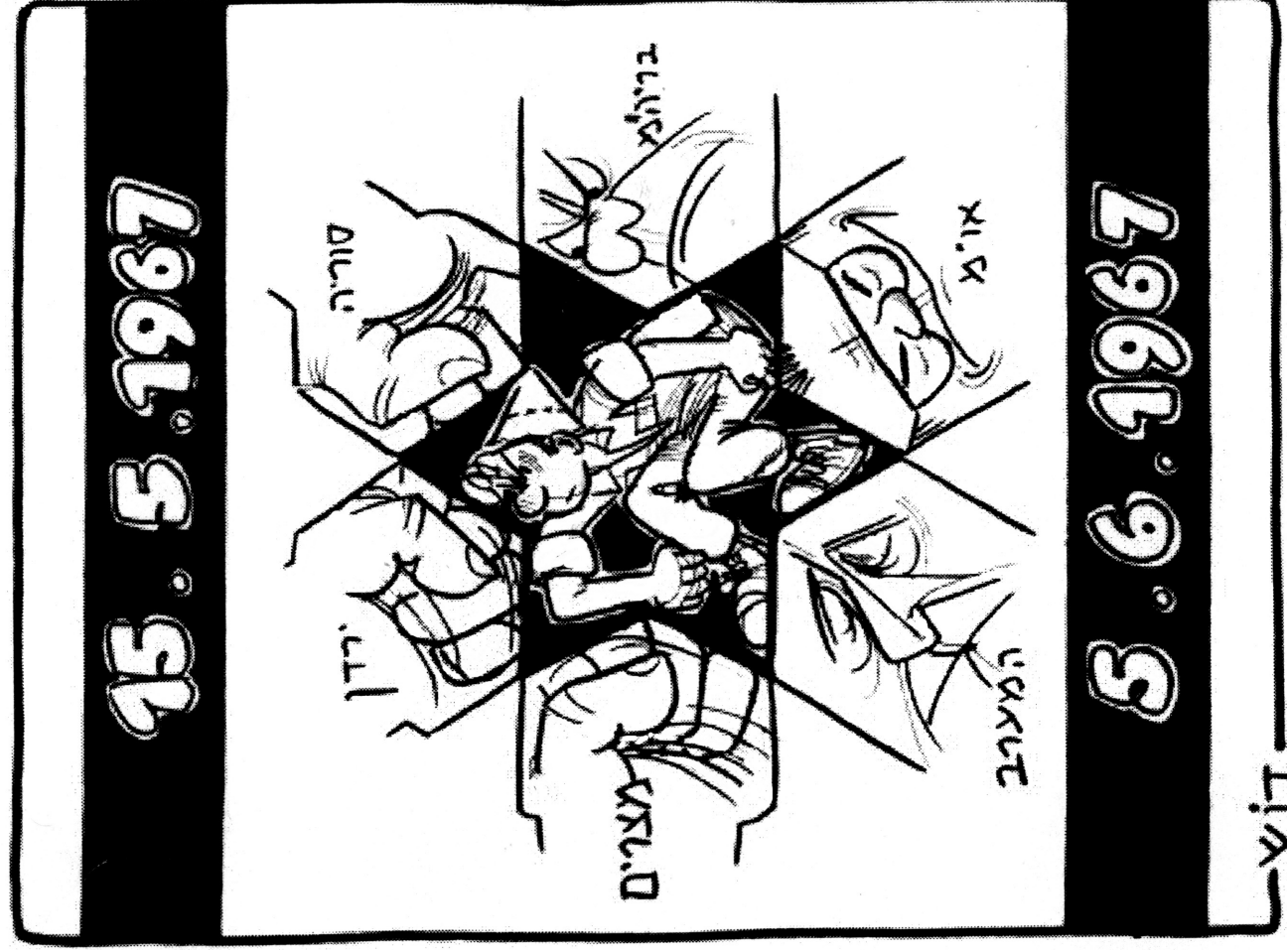
- מתי הוקם הארגון, ואילו מדינות הקימו אותו?
- מה היו מטרות הקמתו?

19. ברית ורשה

- מהי ברית ורשה?
- באילו נסיבות היה אפשר להפעיל את הכוחות של ברית ורשה?

בהצלחה!

נספח לשאלה 6

קריאל גרדוש